

Kapitola 9

Blízký východ, Středomoří, Afgánistán v české zahraniční politice

Michaela Ježová, Marek Čejka a Bronislav Bechyňský

BLÍZKÝ VÝCHOD, STŘEDOMOŘÍ A AFGHÁNISTÁN V ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE: VÝCHODISKA A POLITICKÝ KONTEXT

Rok 2016 nepřinesl žádné zásadní změny a základní principy české zahraniční politiky vůči Blízkému východu tak zůstávají neměnné. Česká diplomacie se i v tomto roce řídila principy stanovenými v koncepci české zahraniční politiky, která byla přijata v roce 2015. Stěžejním cílem vůči blízkovýchodní oblasti zůstává posilování bilaterálních vztahů na ekonomické spolupráci se zaměřením na udržení bezpečnosti oblasti, především pak Státu Izrael. V roce 2016 se však stále výrazněji projevovala snaha České republiky zaujmout vyváženější politiku vůči regionu, což se projevilo především v prohloubení vzájemných vztahů se zeměmi Arabského poloostrova a Íránem.

I přesto, že ČR v návaznosti na revoluce arabského jara přišla o část svých hospodářských partnerů, rok 2016 potvrdil, že česká diplomacie je schopna obratně a někdy i poněkud kontroverzně reagovat na politické dění v oblasti. Česká republika zde dosáhla rozvoje vzájemné spolupráce, a to i přes pokračující ozbrojené konflikty, které do značné míry limitují možnosti české diplomacie.

Komplikovaná situace i nadále pokračovala v Sýrii, Libyi a Iráku, kde velmi aktivně působí tzv. Islámský stát v Iráku a v Sýrii (ISIS), který postupně rozšířil své aktivity i do oblasti Maghrebu, hlavně do válkou rozvrácená Libye. Tamní situace umožňuje islamistům napadat i sousední země, jako je Egypt a Tunisko, a ohrožovat již tak vrtkavou stabilitu celého regionu. I přes značně nepřehlednou bezpečnostní situaci je ČR jednou z mála zemí, která má i nadále v Sýrii vrcholné diplomatické zastoupení. To také vyvolává časté kontroverze.

V souvislosti se Sýrií a Irákem proběhla v roce 2016 českými médii zpráva o zadržení dvou českých občanů v Turecku. Markéta Všelichová a Miroslav Farkas čelí obvinění ze zapojení se do bojů v Sýrii na straně kurdských Lidových obranných jednotek (YPG). Turecko, které dlouhodobě bojuje s kurdským separatismem, považuje YPG za teroristickou organizaci, a čeští občané tak čelí dlouholetým trestům a obvinění z terorismu. I přes vyjednávání MZV, jež vyžadovalo deportaci Čechů zpět do ČR, Všelichová i Farkas nadále zůstávají v tureckém vězení.

V roce 2016 byla česká diplomacie také aktivní v Libanonu, kde bylo uneseno pět českých občanů. K události došlo v červenci 2015 a o nalezení pětice Čechů informovalo v únoru 2016 ministerstvo zahraničních věcí. Tato kauza byla od počátku obklopena řadou nejasností. K únosu došlo v údolí Biká, které je dlouhodobě baštou libanonského hnutí Hizballáh. Jejich únos byl spojován s vydáním Libanonce Alího Fajáda z ČR do Spojených států. Fajád byl zadržen v ČR v roce 2014 a v USA mu hrozilo obvinění z pašování zbraní a napojení na teroristické skupiny. O vyjednávání propuštění Čechů se zasloužila především česká vojenská zpravodajská služba. V návaznosti na rozhodnutí ministra spravedlnosti Roberta Pelikána o propuštění A. Fajáda z vazby a jeho nevydání do USA, byli Češi propuštěni. Toto rozhodnutí bylo značně kritizováno z americké strany. Kriticky se později k vyjednávání českých tajných služeb postavili i unesení Češi, kteří tvrdí, že tajné služby mohly únosu zabránit.

K zemím, o něž má Česká republika na Blízkém východě prioritní zájem, patří Egypt. V Egyptě, se kterým má Česká republika tradičně silné vazby, pokračovala éra „staronového“ establishmentu vedeného maršálem Sísím. Země je v současné době nejdůležitějším českým partnerem mezi arabskými zeměmi, a to i přes pokračující složitou politickou a bezpečnostní situaci a porušování lidských práv ze strany režimu.

Positivní vývoj nadále pokračoval i v česko-iránských vztazích, které značně posílily poté, co Mezinárodní agentura pro atomovou energii v roce 2016 vydala prohlášení, že Írán dodržuje podmínky smlouvy o omezení jaderného programu. To také vedlo k uvolnění sankcí vůči iránskému režimu. Určitá změna postoje k Íránu je však provázena častými kritikami lidskoprávních organizací, neboť Írán je hlavním donorem řady kontroverzních organizací a milicí, jako je např. libanonské hnutí Hizballáh.

V této souvislosti se také často hovoří o českých dodávkách zbraní blízkovýchodním zemím, jako je Saúdská Arábie. Česká republika totiž s velkou pravděpodobností napomáhá „živit“ různé regionální konflikty a není vůbec vyloučené, že se přes území Saúdské Arábie dostávají české zbraně i k aktérům regionálních konfliktů, jako jsou různé radikálně islamistické skupiny a zřejmě i ISIS.

V roce 2016 ČR i nadále posilovala obchodní spolupráci se zeměmi Maghrebu. Ke značnému posunu vztahů došlo ve spolupráci s Tuniskem, kde byla podepsána zakládající listina Česko-tuniské obchodní komory.

Kromě snah o další rozšiřování ekonomických vztahů na Blízkém východě patří k tradiční české politice v tomto regionu i poskytování zdravotnické a rozvojové pomoci. V roce 2016 ČR i nadále pomáhala syrským uprchlíkům v Jordánsku v rámci programu MEDEVAC. Značnou finanční částku vynaložila také na léčbu pacientů s rakovinou v Egyptě. V roce 2016 zamířil český zdravotnický tým na americkou základnu u Mosulu.

Mezi nejvýznamnější české vojenské mise v zahraničí dlouhodobě patří *Resolute Support* v Afghánistánu, kde se Česká republika zároveň zapojuje do výcviku místní armády. Kromě jejího výcviku poskytla ČR pomoc také Iráku, kde se podílí na leteckém výcviku. Stěžejní je i působení české armády v misi MFO na Sinajském poloostrově; zapojení českých letounů CASA umožňuje fungování celé mise.

Na domácí scéně byla intenzita diskuse o problematice regionu Blízkého východu o něco nižší než v roce 2015, neboť po uzavření dohody mezi EU a Tureckem polevil příliv blízkovýchodních uprchlíků do Evropy, především přes turecké území. K částečnému oslabení přílivu uprchlíků přispěla i operace EU NAVFOR-Med, která byla zřízena především za účelem omezení pašeráckých tras z Libye.

Přesto uprchlická problematika ve spojení s politickým populismem a nepřilíš kvalitním způsobem informování o širších blízkovýchodních otázkách nadále polarizovala českou politickou scénu i širokou veřejnost. Postupně ale utichly některé nejradikálnější hlasy, např. aktivity Martina Konvičky, jehož politické angažování se postupně proměnilo v debakl.

BLÍZKÝ VÝCHOD, STŘEDOMOŘÍ A AFGHÁNISTÁN V ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE: UDÁLOSTI A AGENDA

Česká diplomacie a Izrael a Palestina

V roce 2016 česko-izraelské ani česko-palestinské vztahy neprošly žádnými zásadními změnami. Nadstandardní strategické partnerství mezi Českou republikou a Státem Izraelem pokračovalo a došlo i k setkání mezi českými a palestinskými politiky, kde zazněla tradiční zdvořilá slova o „dobrých česko-palestinských vztazích“, což není žádná novinka.

V Izraeli v roce 2016 trvala vláda pravicově-nacionalistické exekutivy Benjamina Netanjahua. Přestože hlavním pilířem české vlády byla ve stejné době levicová strana, na vysoké úrovni kontaktů s Izraelem se to žádným zásadním způsobem neprojevalo. „Česká republika je tradičně spojencem Izraele v Evropě bez ohledu na to, kdo zrovna sedí na Pražském hradě nebo v Černínském paláci a Izraelci to skutečně vnímají. Na druhou stranu je Česko zemí deseti milionů obyvatel a žádným klíčovým hráčem na Blízkém východě nejsme a nebudeme,“ prohlásil sociálnědemokratický ministr zahraničních věcí Lubomír Zaorálek.¹

Česko-izraelské kontakty v roce 2016 měly rovněž tradiční podobu řady mezistátních návštěv mezi oběma zeměmi a také dalšího prohloubení ekonomických vztahů. To do určité míry souviselo i s návštěvami českého premiéra Bohuslava Sobotky, šéfa české diplomacie L. Zaorálka v Jeruzalémě a rovněž se společným zasedáním české a izraelské vlády, ke kterému došlo v květnu 2016. Rozvoj spolupráce se týkal hlavně oborů, jako jsou energetika, stavebnictví, obrana a bezpečnost (především oblast kybernetických hrozeb), ale i budování infrastruktury (např. výstavba železničního spojení) a turismus. Izrael představuje pro Českou republiku už tradičně čtvrtý až pátý nejdůležitější mimoevropský trh.

Konkrétně při návštěvě předsedy vlády a několika dalších ministrů v Izraeli B. Sobotka při schůzce s izraelským prezidentem přiznal, že Evropa nebyla připravena na uprchlickou krizi a na začátku byla naivní. Český Nejvyšší bezpečnostní úřad a izraelský Národní úřad pro kybernetickou bezpečnost vydaly memorandum, ve kterém plánují společně organizovat školení, vyměňovat si pracovníky a pořádat pravidelné konzultace. Při Sobotkově návštěvě v Jeruzalémě prosazovala ministryně pro místní rozvoj Karla Šlechtová spolupráci v cestovním ruchu. „*Já sem povezu českou delegaci s cestovními kanceláři, následně to bude recipročně v ČR. Očekávám zvýšení zájmu českých kanceláří o Izrael a to, že nabídnou konkrétní balíčky pro izraelské turisty.*“

Obě země chtějí také spolupracovat v oblasti medicíny na výzkumu léčebného kopopí pro vědecké a zdravotnické účely. Do Izraele by měli vyrazit na školení čeští lékaři. „*Rád bych spolupráci posunul výrazně dále. V první skupině bych si představoval, aby do Izraele vycestovalo deset lidí, máme připraven i grant,*“ prohlásil ministr zdravotnictví Svatopluk Němeček. Ministr životního prostředí Richard Brabec přišel s tématy sucha a hospodaření s vodou. V Izraeli se více než tři čtvrtiny odpadní vody recyklují a velká část této „zachráněné“ vody se využívá v zemědělství. K čištění vody se pak používá speciální technologie ultrafialového záření, uvedlo ministerstvo životního prostředí. Izrael navštívily také desítky českých podnikatelů, mj. by se české firmy mohly podílet na modernizaci izraelských drah. „*Česká republika má mezivládní zasedání jen se třemi zeměmi na světě. Jedním je Slovensko, druhým Izrael a novým přírůstkem na seznam je Polsko. Ukazuje to, jak jsou si obě země blízko. Izrael se svým dynamickým trhem má co nabídnout.*“²

Co se týká česko-palestinských vztahů v roce 2016, stojí za zmínku, že ministr zahraničních věcí L. Zaorálek navštívil Palestinskou autonomii, aby se na místě „zkontroloval“ českou rozvojovou pomoc. V tomto ohledu patří Palestina k prioritním zemím české podpory, která se v poslední dekádě vyšplhala do výše 250 mil. Kč, hlavně v energetickém sektoru a na poli obnovitelných zdrojů energie. Například v Tubásu bylo od roku 1996 díky české pomoci elektrifikováno na 30 vesnic. Ze zanedbané palestinské provincie bez napojení na elektrickou síť se tak stal regionální vývozce elektřiny. Nyní se tam dokončuje výstavba jedné ze dvou největších fotovoltaických elektráren.³

Jedním z konkrétních výsledků Zaorákovy návštěvy bylo potvrzení zájmu Prahy a Ramalláhu na tom, aby práce meziministerské komise pokračovala. Její další zasedání bylo naplánováno na rok 2017 v Palestině. Česká republika také chce pokračovat s rozvojovou pomocí Palestině a zároveň chce tuto pomoc propojit se vzájemnými obchodními vztahy.

V roce 2016 stáhla česká armáda svoji nabídku na účast ženíjní čty v mírové misi na Golanských výšinách. Upozornily na to *Lidové noviny*, podle kterých OSN změnila své požadavky a chtěla, aby čeští vojáci místo na území, které je pod kontrolou Izraele, zamířili na území syrské. „*To je pro nás z bezpečnostních, operačních i politických důvodů zcela nepřijatelné,*“ řekl mluvčí ministerstva obrany. O výrazném rozšíření českého zastoupení v mírové misi UNDOF na Golanských výšinách uvažovalo ministerstvo obrany a také Hrad několik let. Zatím byli v oblasti pouze tři vojáci pů-

sobíci v hlavním štábu mise, ale mělo sem navíc přijet i několik desítek ženistů. Podle *Lidových novin* začaly české představy nabývat jasných rysů, dokonce bylo určeno datum zahájení mise (1. července). Nakonec z ní ale nejspíše nic nebude. Zvrat ve vyjednávání přineslo prohlášení velitele mírové mise Spojených národů UNDOF Jai Menona, že chce, aby nové posily na Golanech zamířily do oblasti, kterou nekontroluje Izrael, a bojují o ni jednotlivé strany syrské občanské války. „*Všichni vojáci UNDOF jsou na izraelské straně, někdo musí být spolu se mnou na té syrské,*“ řekl údajně Menon českým zástupcům.⁴

Česká diplomacie vůči Sýrii a Libanonu

V souvislosti se Sýrií a Libanonem musela Česká republika v roce 2016 opět reagovat především na aktuální vývoj konfliktů v oblasti. Ten je monitorován českými diplomatickými misemi v oblasti, přičemž v Sýrii má ČR jako jedna z mála západních zemí stále diplomatické zastoupení na vrcholné úrovni. To nedlouho po vypuknutí konfliktu v Sýrii přebralo navíc administrativní činnost USA a Slovenska, které své ambasády uzavřely.⁵ Diplomatská mise ČR v Sýrii na nejvyšší úrovni je ale také dlouhodobě kritizována, stejně jako práce české velvyslankyně v Sýrii Evy Filipiové, neboť bývá obviňována z náklonnosti k syrskému režimu Bašára Asada.⁶

Pro ČR byla Sýrie před vypuknutím konfliktu na jaře roku 2011 v regionu v rámci ekonomické spolupráce jednou z klíčových zemí. Česká republika tehdy plánovala realizovat v zemi řadu projektů. Ozbrojený konflikt nejen že tak tyto plány překazil, ale zároveň se stal i bezpečnostní hrozbou pro Izrael, tedy českého partnera číslo jedna v oblasti. Tamní bezpečnostní situace komplikuje většinu druhů spolupráce kromě té humanitární.⁷

Co se týče Libanonu, v roce 2016 se česká diplomacie především zabývala komplikovaným a různými dohady opředeným případem pětice českých mužů, kteří byli v Libanonu pohřešováni od 18. 7. 2015. Tehdy libanonská policie nalezla jejich vůz a věci v údolí Biká nedaleko syrských hranic. Pětici tvořili Miroslav Dobeš a Pavel Kofroň, novináři jindřichohradecké televize, advokát Jan Švarc, tlumočník Adam Homsí a Martin Psík, který má zkušenosti jako armádní zpravodajec. Do Libanonu údajně jel jako bezpečnostní poradce skupiny. *MF Dnes* však v minulosti přišla s informací, že v zemi nebyli na soukromé návštěvě, ale plnili zde úkoly tajné služby. Co mělo být přesným účelem cesty, však objasněno nebylo.

V souvislosti se zmizením pětice se české straně ozvali údajní únosci, kteří požadovali, aby Česká republika do Spojených států nevydávala předpokládané spolupracovníky teroristů Alího Fajáda, Faouziho Jabera a Chálida Marabího, kterým v USA hrozilo doživotí za obchodování s drogami a zbraněmi, konkrétně šlo o ukrajinské zbraně a kokain od kolumbijských radikálů FARC (ve skutečnosti amerických agentů).

Souvislost s případem Alího Fajáda začaly vyšetřovat bezpečnostní složky jako hlavní verzi únosu, přičemž stejný názor sdílela i libanonská agentura NNA. Neznámí ozbrojenci prý únos spáchali ve snaze zorganizovat výměnu za Fajáda. Objevily se také spekulace, že taxikář, v jehož voze končily stopy unesené pětice, je Fajádovým bratrem.⁸

Celá kauza nakonec vyvrcholila tím, že nedlouho poté, co letoun s propuštěnými Čechy odstartoval z Bejrútu, byl Fajád propuštěn z vazby. Případ poukázal jednak na bezpečnostní rizika soukromých cest do Libanonu, jednak vrhl jisté světlo i na poněkud záhadné české konexe v této zemi.

Česká republika a Jordánsko

I přes dlouhodobou a velmi komplexní krizi na Blízkém východě je Jordánsko jednou z mála zemí regionu, které lze označit za stabilní. Tato země se zároveň výrazně potýká s dopady ozbrojeného konfliktu v Sýrii a Iráku, především pak s masivním přílivem uprchlíků, a podílí se i na vojenských akcích proti ISIS.

Česká politika vůči Jordánsku se tak již několik let snaží této zemi v obou ohledech pomoci. Jsou to jak různé humanitární aktivity související s pomocí uprchlíkům v mohutných jordánských uprchlických táborech či nemocnicích, tak i spolupráce na poli bezpečnosti a obrany.

V roce 2016 např. v rámci programu MEDEVAC operovali čeští lékaři zraněné ze syrské války. Dvěma ortopedům, anestezioložce a instrumentářce prošlo rukama celkem 16 osob včetně dětí dětí.⁹ Česká republika také v roce 2016 rozšířila pomoc lidem, kteří kvůli válce ze Sýrie utekli. V Jordánsku např. financovala zavedení elektřiny do obrovského uprchlického tábora Zátari a zahájila další projekt v Azraqu. Na humanitární pomoc Jordánsku v roce 2016 vyhradila česká vláda celkem 73 mil. Kč. Současně s tím je poskytována i důležitá rozvojová pomoc, v jejímž rámci Jordánsko dostalo v roce 2016 80 mil. Kč.¹⁰

Kromě zdravotnického programu MEDEVAC, pomoci uprchlickým táborem a rozvojové pomoci pomáhá Praha Ammánu také vojensky. Česká republika cvičí jordánské vojáky, dodává munici, hlavně do útočných pušek a kulometů, a dále pak speciální podvozky pro jordánská vojenská vozidla.¹¹

Česká republika a Egypt

Egyptská arabská republika byla i v roce 2016 stěžejním blízkovýchodním partnerem České republiky. Nadále tak pokračoval trend prohlubování vzájemných vztahů založených především na obchodní spolupráci, který byl krátkodobě oslaben v roce 2011 v návaznosti na revoluci Arabského jara a změny egyptské vlády. Egypt tak v současné době pro ČR představuje nejsilnějšího arabského partnera v regionu. K opětovnému prohloubení vzájemné spolupráce přispěla stabilizace egyptské politické scény a nástup nového egyptského prezidenta Abd al-Fattáha as-Sísiho v roce 2014, který podpořil vládní ekonomické reformy.

Na stabilizaci egyptské politické scény mělo vliv opětovné navázání americko-egyptské spolupráce. USA obnovily dodávky vojenského materiálu, jež byly pozastaveny v návaznosti na vojenský převrat a sesazení prezidenta Mohammeda Mursiho. Zároveň byla obnovena strategická jednání mezi oběma zeměmi a USA přislíbily Egyptu podporu v boji proti ISIS.¹²

Díky ekonomickým reformám a nárůstu HDP se obnovil reálný prostor pro realizaci českých investic. Průniku českých firem na egyptský trh i nadále pomáhá kancelář CzechTrade v Káhiře pod vedením Tamera El-Sibaie.¹³ V lednu 2016 taktéž

obě země podepsaly Memorandum o spolupráci mezi Svazem průmyslu a dopravy a Egyptskou federací průmyslu.¹⁴ O egyptský trh mají i nadále zájem především firmy se zaměřením na obranný, letecký a strojírenský průmysl.

O upevnění vzájemné spolupráce svědčí i frekvence vzájemných oficiálních návštěv. V lednu navštívil Egypt ministr zahraničních věcí L. Zaorálek v doprovodu početné podnikatelské delegace. K této příležitosti se v Káhiře uskutečnilo egyptsko-české podnikatelské fórum. Ministr Zaorálek se setkal se svým protějškem Sámí Šukrím, ve svém projevu označil Egypt za klíčového hráče pro udržení stability v regionu a partnera pro pronikání na další africké trhy. Během své návštěvy Egypta byl přijat taktéž egyptským prezidentem Sísím, kterého ministr Zaorálek pozval na oficiální návštěvu České republiky.¹⁵

Kromě ministra Zaorálka navštívil Egypt také ministr průmyslu Jan Mládek. Ten přicestoval na oficiální návštěvu v dubnu 2016 v doprovodu podnikatelské delegace pod patronací Hospodářské komory. V rámci této návštěvy se uskutečnilo první zasedání společného česko-egyptského výboru a zároveň došlo k uzavření smlouvy s českou firmou Tatra o dodávkách podvozků pro vojenská vozidla.¹⁶ Tatra by tak měla dodat podvozky do Egypta a Jordánska v celkové hodnotě 800 mil. Kč. Mezi zásadními investory v Egyptě i nadále zůstává Škoda Auto, Pegas Nonwovens Technoexport a Kovo Praha.

V rámci prohlubování vzájemné spolupráce navštívil Českou republiku předseda zahraničního výboru egyptské Sněmovny reprezentantů Mohammed El-Orabi.

Přestože se politická situace v Egyptě stabilizovala a Muslimské bratrstvo, které vyhrálo porevoluční volby, bylo opět postaveno mimo zákon, bezpečnostní situace je i nadále komplikovaná. Egyptská vláda pokračuje v eliminaci veškeré opozice. Dle lidskoprávních organizací se i nadále v egyptských vězeních nacházejí tisíce politických vězňů. Zároveň dochází k politickým popravám mnohdy bez soudních procesů. V roce 2016 byl např. k trestu smrti odsouzen bývalý prezident Muhammad Mursí společně se dvěma novináři v jejich nepřítomnosti. Velmi aktivní i nadále v zemi zůstávají vojenské soudy. Armáda taktéž podniká zásahy proti nevládním organizacím.¹⁷

Kritická situace i nadále panuje na Sinajském poloostrově, kde má své zastoupení i ISIS. Zatímco armáda tvrdí, že v roce 2016 na Sinajském poloostrově zlikvidovala tisíce teroristů, místní obyvatelé hovoří o vraždách civilistů a násilném vystěhovávání. Islámští teroristé i nadále představují zásadní problém pro egyptskou stabilitu. Koncem roku islámští teroristé z ISIS podnikli teroristický útok na Katedrálu sv. Marka v Káhiře, při kterém zemřelo 27 koptských křesťanů.¹⁸

Kromě toho v Egyptě sídlí část syrské opozice, se kterou se mj. během své návštěvy setkal i ministr Zaorálek. Egypt, podobně jako okolní arabské státy, se potýká s přílivem syrských uprchlíků.¹⁹ Egyptská vláda však prozatím nezaujala příliš vlivnou politiku vůči nim, v roce 2016 bylo zaznamenáno několik incidentů, kdy egyptská armáda brutálně zakročila proti lodím s uprchlíky, kteří se ve většině případů do Egypta dostávají přes Středozemní moře.

Na Sinajském poloostrově v roce 2016 i nadále působili čeští vojáci v rámci mise *Multinational Force and Observers* (MFO). Přestože prioritním úkolem mise je dohlížet na dodržování podmínek mírové smlouvy mezi Egyptem a Izraelem, mírové

jednotky taktéž monitorují aktivity islamistů, pro které se stal Sinajský poloostrov hlavním útočištěm. V závislosti na komplikované situaci v oblasti, Česká republika přislíbila prodloužení zapojení se do mírové mise až do roku 2018, a to především vzhledem k tomu, že stažení českých vojáků a letounů CASA by mohlo ohrozit fungování celé mise.²⁰

Kromě Sinajského poloostrova panuje poměrně nepřehledná situace v oblasti hranice s Libyí. V roce 2015 došlo např. k únosu 20 koptských křesťanů, kteří byli následně popraveni islámskými radikály hlásícími se k ISIS. Egypt na popravy reagoval leteckým náletem na město Derna na severu Libye nacházející se v oblasti ovládané ISIS od roku 2014.²¹

Kromě participace českých vojáků a letounů CASA na mírové misi, ČR se v roce 2016 také zapojila do poskytování zdravotnické pomoci egyptským občanům. Česká republika uvolnila 300 tis. Kč na pomoc rodinám pacientů postižených rakovinou v oblasti oázy Dáchla.

Prioritním zájmem ČR je i nadále posilování bilaterální hospodářské spolupráce. Egypt patří do skupiny tzv. zájmových států v rámci exportní strategie ČR a je zároveň nejsilnějším partnerem ČR mezi arabskými státy. O prohlubování spolupráce mezi oběma zeměmi a nárůstu vzájemného obchodu svědčí i frekvence oficiálních návštěv. Česká diplomacie by však neměla přehlížet značné porušování lidských práv ze strany egyptské vlády.

Česká diplomacie a státy Maghrebu

V roce 2016 i nadále pokračoval trend upevňování vzájemných vztahů založených na ekonomické spolupráci především s Marokem a Tuniskem. Maroko dlouhodobě představuje politicky nejstabilnější zemi celého regionu. Jak Marocké království, tak i Tuniská republika jsou členy tzv. Plánu sousedské politiky EU. Úzká spolupráce s EU zajišťuje částečnou ochranu zahraničních investorů a zároveň utváří vhodné podmínky pro ekonomickou spolupráci. Maroko se taktéž dlouhodobě snaží o udržení dobrého zahraničního renomé. V roce 2016 se zde např. uskutečnila klimatická konference OSN, která navazovala na uzavření klimatického plánu v Paříži. Českou republiku zastupoval ministr životního prostředí R. Brabec.²²

Koncem sledovaného roku se v Maroku uskutečnily parlamentní volby, které opět vyhrála umírněná islamistická strana PJD (Strana spravedlnosti a rozvoje) pod dlouhodobým vedením Abdalláha bin Kiráního. Kiránímu se však prozatím nepodařilo sestavit vládu. Maroko se taktéž koncem roku 2016 muselo potýkat s protesty, které odstartovaly v oblasti Rífu a postupně se šířily napříč celým Marokem a požadovaly vyjednávání přímo s králem, který je jak nejvyšší politickou, tak i duchovní autoritou.²³ Přestože Maroko i nadále představuje jednu z nejstabilnějších zemí regionu, současné protesty by do budoucna mohly částečně destabilizovat zemi.

Trend prohlubující ekonomické spolupráce mezi ČR a Marokem pokračoval i v roce 2016. Obchodní spolupráci do velké míry přispívá aktivní zastoupení společnosti CzechTrade v Casablance, jež zde otevřela svou kancelář v roce 2013. Česká republika a Maroko spolupracují především v oblasti energetiky a od roku 2013, kdy došlo k uzavření bilaterální smlouvy v oblasti cestovního ruchu, se ČR taktéž aktivně

podílí na podpoře marockého cestovního ruchu. O rozvoji energetického průmyslu svědčí i zprovoznění jedné z největších solárních elektráren na světě. Maroko zároveň již představilo plány na výstavbu dalších dvou solárních elektráren.

V roce 2016 došlo k zásadnímu posunu v ekonomické spolupráci mezi ČR a Tuniskou republikou díky založení Česko-tuniské obchodní rady. Zakládající listina Česko-tuniské obchodní komory byla podepsána zástupci české a tuniské obchodní a průmyslové komunity. Utvoření obchodní rady se stalo vyvrcholením dlouholeté ekonomické spolupráce a zásadního úsilí obou velvyslanectví. Tunisko během setkání zastupovala druhá největší tuniská asociace malých a středních podniků CO-NECT. Cílem vzniku rady je usnadnění obchodní spolupráce a navýšení vzájemného obchodního obratu.²⁴

Přestože se Tunisko úspěšně pokouší o porevoluční transformaci, bezpečností situace zůstává i nadále komplikovaná. To zapříčiňuje především politická nestabilita sousední Libye, na jejímž území bojují různé islamistické skupiny. Po teroristických útocích v roce 2015, které byly zaměřeny především na turistické a vládní cíle, došlo ke značnému oslabení tuniského cestovního ruchu, jenž se zásadním způsobem podílí na růstu tuniské ekonomiky.

Libye se i nadále nachází ve stavu občanské války. Libyjská vláda není schopna zajistit kontrolu nad svým územím, a to ani v oblasti hlavního města Tripolisu. Jednotlivé islamistické skupiny, z nichž některé se hlásí k ISIS, kontrolují část ropných polí a zároveň se jim podařilo získat značný vojenský materiál z armádních vojenských skladů. S ohledem na kritickou bezpečnostní situaci ČR již v roce 2014 evakovala svou ambasádu v Tripolisu a tak i nadále nemá žádné diplomatické zastoupení v zemi. Pro občany ČR, kteří by se nacházeli na libyjském území, je k dispozici zastupitelský úřad v Káhiře.

Komplikovaná situace v Libyi ohrožuje stabilitu sousedících států. Islámští ozbrojenci hlásící se k ISIS podnikají útoky nejen v Libyi, ale i v okolních státech. V Tunisku např. nesou zodpovědnost za teroristický útok v rekreačním středisku v Souse v roce 2015, během kterého zemřelo 38 lidí, především britských turistů. V následujícím roce pak islámští ozbrojenci unesli 20 egyptských koptských křesťanů, které následně popravili na území Libye. Rok 2016 se tak nesl ve znamení teroristických útoků a neustálých bojů.

Koncem roku došlo k částečnému sblížení České republiky s libyjskou vládou národní shody, když ČR navštívil libyjský ministr zahraničních věcí Muhammad Táhir Sijála. Ministr Sijála během své návštěvy jednal s ministrem L. Zaorálkem a zároveň proběhla jednání na půdě Parlamentu ČR. Ministr Zaorálek během setkání vyjádřil podporu Libyjské politické dohodě a Prezidentské radě. Zároveň zdůraznil nutnost stabilizace libyjské politické scény, která je stěžejní pro celý region Maghrebu.²⁵ Libye zároveň představuje hrozbu pro celou EU, kdy právě přes jeho území se do Evropy dostává přes Středozemní moře značný počet nelegálních uprchlíků a pašeráků. Za účelem eliminace pašeráckých cest a kontroly prostoru Středozemního moře mezi Evropou a Libyí EU schválila v roce 2015 vytvoření námořní operace EU NAVFOR-MED (*European Union Naval Force Mediterranean*).²⁶ Česko v roce 2016 schválilo další zapojení českých vojáků do této speciální operace.

V roce 2016 pokračoval trend prohlubování ekonomické spolupráce mezi ČR a Alžírskem. Po roce 2015, kdy došlo k několika vzájemným oficiálním návštěvám a kdy Alžírsko poprvé od roku 2002 navštívil český ministr zahraničních věcí, se i v roce 2016 obě země aktivně podílely na upevnění vzájemných vztahů. Do Alžírska odjela delegace českých senátorů. Delegace Výboru pro zahraniční věci, obranu a bezpečnost Senátu Parlamentu ČR se setkala s předními alžírskými představiteli a zástupci Národní rady. Hlavním tématem setkání se stala otázka bezpečnostní situace, především pak s ohledem na sousední Libyi. Kromě spolupráce v oblasti obrany, ČR má taktéž zájem o spolupráci v oblasti strojírenství a energetiky.²⁷ Alžírsko, podobně jako sousední Maroko, představuje velký potenciál v oblasti solární energetiky, čímž se stává lukrativním partnerem pro možné investice. Za účelem proniknutí českých investorů na alžírský trh, se ČR zúčastnila veletrhu FIA (*Foire internationale d'Alger 2016*), kde se reprezentovalo několik českých firem se zaměřením na strojírenství a elektrotechniku.²⁸

Česká republika se podobně jako v předešlých letech pokoušela o prohlubování ekonomické spolupráce se zeměmi Maghrebu. Česká diplomacie si dobře uvědomuje nutnost zachování stability zemí v této oblasti, která do značné míry ovlivňuje stabilitu celého regionu. Česko taktéž vidí v zemích severní Afriky potenciál k proniknutí na jiné africké trhy. Nejsilnějšími partnery pro ČR i nadále zůstávají Maroko a Tunisko, avšak Alžírsko se jeví jako nový silný ekonomický partner. Libye, která představuje jistý ekonomický potenciál, se musí nejprve vyrovnat s nepřehlednou bezpečnostní situací a musí stabilizovat svou politickou scénu.

Česká diplomacie a Irák

Česká zahraniční politika vůči Iráku byla v roce 2016, stejně jako v předchozích letech, podstatně ovlivněna probíhajícím ozbrojeným konfliktem a velmi vážnou bezpečnostní situací v zemi. Připomeňme jen, že před začátkem působení teroristické organizace ISIS se Irák jevil pro ČR jako zajímavý obchodní partner, stal se postupně jedním z našich nejdůležitějších ekonomických partnerů na Blízkém východě. Do Iráku bylo vyvezeno zboží – často zbraně – za 1,64 mld. Kč. Jen pro srovnání – do USA bylo ve stejné době vyvezeno zboží za 1,1 mld. Kč.²⁹ Nastalá bezpečnostní situace v zemi však veškeré plány na spolupráci radikálně narušila. Česká diplomacie sice dobře reagovala na tamní vývoj, avšak faktem zůstává, že závažná bezpečnostní situace nadále výrazně tvaruje podobu české zahraniční politiky vůči Iráku.

V roce 2016 pak byl Irák skloňován v českých médiích kromě činnosti teroristické organizace Islámský stát především ve spojitosti s migrační krizí, se kterou se Evropa musela potýkat. Přijímání uprchlíků se stalo v českém prostředí značně kontroverzním tématem a mohli jsme zaznamenat velmi polarizované názory nejen napříč politickým spektrem, ale i napříč celou veřejností.

Velmi medializovaným tématem se stal program na přijetí 153 křesťanských uprchlíků z Iráku, který v roce 2015 schválila česká vláda. V lednu 2016 program začal skutečně fungovat a začátkem roku do Česka dorazila první desítka iráckých uprchlíků.³⁰ Již v dubnu 2016 se však vláda ČR rozhodla program ukončit, přičemž v momentě jeho ukončení se na území ČR nacházelo 89 z plánovaných 153 iráckých

uprchlíků. Ministr vnitra Milan Chovanec zdůvodnil ukončení programu tím, že není možné financovat program, jenž neplní svůj účel. Ukončení programu následovalo poté, co se část Iráčanů, přijatých v rámci zmíněného programu, rozhodla odstěhovat do Německa a další část se rozhodla vrátit zpět do Iráku.³¹

Česká republika se pak v roce 2016 kvůli otázce uprchlíků názorově opakovaně střetávala s představiteli Evropské unie, kteří se snažili prosadit kvóty pro přijímání uprchlíků zeměmi EU. To Česká republika zásadně odmítala.³²

Kromě otázky uprchlíků se stejně jako v několika posledních letech česká diplomacie zaměřovala na podporu Iráku v jeho boji proti ISIS. Již v roce 2015 se premiér B. Sobotka nechal při setkání s iráckým premiérem Hajdarem Abádím slyšet, že ČR je připravena v boji proti Islámskému státu aktivně pomáhat (jak centrální irácké vládě, tak i autonomnímu iráckému Kurdistanu na severu země). V rámci této politiky se ČR soustředila především na dodávky vojenského materiálu a výcvik iráckých pilotů vrtulníků. V této politice Česká republika pokračovala i v roce 2016.³³

V lednu 2016 tak byla schválena další vojenská pomoc pro Irák. Konkrétně se jednalo o 6500 nových i použitých samopalů a více než 7 mil. nábojů. Minimálně část z celé zásilky měla směřovat k iráckým Kurdům (kurdské milice *pešmerga*), kteří nesou hlavní tíhu pozemních bojů proti Islámskému státu.³⁴ Dalších 7 mil. nábojů mělo dostat od ČR Jordánsko. Dodávka vojenského materiálu pro Jordánsko je pak součástí slibu, jež premiér Sobotka dal v roce 2015.³⁵

Kromě dodávek vojenského materiálu ČR nabídla Iráku pomoc ve formě výcviku pilotů. V roce 2016 tak probíhal výcvik desítek iráckých pilotů vrtulníků v Pardubicích. Stejně tak pokračoval výcvik iráckých pilotů na stíhací stroje L-159. Výcvik těchto stíhacích pilotů je součástí kontraktu na prodej strojů L-159 za více než 700 mil. Kč. V únoru 2016 první iráčtí piloti výcvik dokončili.³⁶ Co se týče výcviku iráckých pilotů, v roce 2016 odjela do Iráku jednotka zhruba 30 pilotů a mechaniků bitevníků L-159. Jednotka má za úkol pomoci iráckým pilotům plánovat, provádět a vyhodnocovat jejich lety.³⁷

Kromě jednotky leteckých instruktorů v roce 2016 zamířil do Iráku také český chirurgický tým. Skupina 18 vojenských lékařů a dalších zdravotníků, včetně psychologa, bude působit na americké základně, zhruba 70 km od Mosulu. Chirurgové tam budou mít za úkol léčit irácké a koaliční vojáky. Český chirurgický tým by měl v Iráku pracovat zhruba do poloviny roku 2017.

Česká zahraniční politika vůči Iráku nese znaky proaktivního jednání. Česká diplomacie dobře reagovala na změny v zemi po nástupu ISIS a přizpůsobila se nastalé situaci. Pro českou zahraniční politiku vůči Iráku je pak příznačná snaha o spolupráci s iráckou vládou a její podpora v boji proti ISIS. Této politice se ČR kontinuálně drží již od začátku aktivit této teroristické organizace.

Česká diplomacie a Írán

Česká zahraniční politika vůči Íránu prošla v posledních letech rapidní proměnou. Impulzem se stalo uzavření dohody mezi Íránem a světovými mocnostmi o omezení íránského jaderného programu, což následně vedlo k odstranění sankcí, které na Írán v několika kolech uvalily USA, OSN i EU. Tyto události tak daly české zahraniční

politice vůči Íránu zcela novou dynamiku. Připomeňme jen, že Írán měl historicky velmi významné obchodní vazby s bývalým Československem a české firmy tak stále mají v Íránu velmi dobrou pověst. Íránský trh skýtá pro ČR obrovský potenciál, čehož si je Česká republika velmi dobře vědoma. V roce 2015 dosáhla obchodní výměna mezi oběma zeměmi zhruba 50 mil. USD dolarů, ale podle ministra průmyslu a obchodu Jana Mládka by se měla v blízké budoucnosti výrazně zvýšit. Její potenciál je podle Mládka totiž mnohem vyšší, a to nejméně desetinásobně. Již v roce 2015 jsme tak mohli zaznamenat velmi aktivní přístup české diplomacie, jež podnikla mnoho kroků k navázání hlubších vztahů s Íránem. Rok 2016 se z pohledu české diplomacie nesl především ve znamení pokračování těchto snah.³⁸

Dobrym důkazem těchto snah je např. lednová návštěva Íránu českým ministrem průmyslu a obchodu J. Mládkem, který zde otevřel novou pobočku CzechTrade. Ta by měla podpořit hlavně malé a střední exportéry. Dalšími důležitými kroky by podle Mládka mělo být vyjednání dohody o volném obchodu mezi Íránem a Evropskou unií a odstranění celních bariér.³⁹ Při příležitosti této návštěvy se obě země dohodly na vytvoření česko-íránské komise pro hospodářskou spolupráci, jež poprvé zasedla ještě před koncem roku 2016.⁴⁰ Logickým krokem se pak zdá i prohloubení vztahů na diplomatické úrovni. Připomeňme jen, že oba státy nemají od roku 1998 zastoupení na úrovni velvyslanců. Teherán tehdy stáhl svého velvyslance z Prahy na znamení protestu proti zahájení perského vysílání Rádia Svobodná Evropa.⁴¹

Návštěva ministra Mládka v Íránu však nebyla jediným důležitým setkáním vrcholných představitelů obou států v roce 2016. V květnu Českou republiku navštívil íránský viceprezident Alí Akbar Sálehí, který se sešel s premiérem Sobotkou a dalšími vrcholnými představiteli ČR. Důležitými tématy byla právě ekonomická spolupráce, ale také boj proti terorismu.⁴² V listopadu pak do Prahy zavítal rovněž íránský ministr zahraničních věcí, který se sešel se svým českým protějškem L. Zaorálkem.⁴³

Je naprosto neoddiskutovatelné, že Írán skýtá obrovský potenciál. Hlavní oblasti spolupráce by mohla být především energetika (pomoc při budování a modernizace tamních elektráren), zdravotnictví a již tradičně strojírenství. Nově by obě země mohly spolupracovat ale také např. v oblasti životního prostředí.⁴⁴ Sám íránský viceprezident se nechal při návštěvě Prahy slyšet, že jeho země by ráda s ČR spolupracovala v oblasti jaderné energetiky. Velký potenciál rovněž leží ve vodním hospodářství, budování dopravní infrastruktury a dodávkách prostředků hromadné dopravy.⁴⁵

Česká republika si potenciál této spolupráce velmi dobře uvědomuje a je třeba vzdvihnout dobrou reakci české diplomacie na vývoj situace ohledně íránského jaderného programu, když prakticky ihned po změně situace začala jednat. V roce 2016 jsme tak již mohli vidět první výsledky této práce. S ministrem Mládkem do Íránu odletělo zhruba 60 zástupců českých firem. V době návštěvy již měla firma Zetor podepsaný kontrakt na dodávku 250 traktorů za 130 mil. Kč a kontrakt uzavřela i česká firma Energo-Pro. O potenciální kontrakty se v Íránu ucházela i např. kopřivnická Tatra a o vstupu na íránský trh uvažuje i Škoda Auto.⁴⁶

Zrušení sankcí však nepřineslo jen ekonomické příležitosti, ale také ty bezpečnostní. Írán totiž ohlásil, že navýší vývoz ropy o půl mil. barelů denně. To by mohlo

nejen České republice, ale celé Evropě pomoci s diverzifikací dodávek ropy a zemního plynu a snížit tak závislost na ruské ropě.⁴⁷

Jak již bylo zmíněno výše, uzavření dohody mezi Íránem a světovými mocnostmi o omezení íránského jaderného programu a následném odstranění sankcí dodalo česko-íránským vztahům zcela nový impulz. Od tohoto aktu můžeme vysledovat velmi proaktivní přístup české diplomacie, která si očividně velmi dobře uvědomuje potenciál, který Írán skýtá. Zdá se, že česká strana má ohledně dalšího prohlubování vztahů s Íránem jasnou vizi a spoluprací s Íránem se snaží jejího dosažení. Česká zahraniční politika je koherentní s politikou EU vůči Íránu, sama Unie po podepsání jaderné dohody Írán–EU projevila nezávisle na USA zájem o prohloubení vztahů s Íránem.⁴⁸

České republika a Afghánistán

Afghánistán z hlediska zahraniční politiky jednoznačně představuje pro Českou republiku prioritní zemi, především pak kvůli probíhajícímu ozbrojenému konfliktu a nasazení českých vojáků v zemi. Připomeňme jen, že mise koaličních vojsk NATO ISAF (*International Security Assistance Force*) byla ukončena ke konci roku 2014, přičemž její ukončení bylo spojeno s plošným stahováním koaličních vojáků. K 1. 1. 2015 na ni však navázala mise *Resolute Support*, jež měla za úkol především poskytnout výcvik, poradenství a podporu pro afghánské bezpečnostní složky a instituce. V rámci mise *Resolute Support* tak v Afghánistánu nadále působí zhruba 13 000 tis. koaličních vojáků, včetně těch českých.⁴⁹

Bohužel se s odstupem času začíná ukazovat, že stažení koaličních vojsk, spojených s koncem mise ISAF, poskytlo islamistickému hnutí Talibán příležitost k vystupňování svých bojových aktivit. V roce 2016 tak Talibán ovládal největší území od roku 2001, kdy koaliční vojska NATO vstoupila do země. Ztráty na životech v afghánské armádě byly v roce 2016 o 28 % vyšší než během trvání mise ISAF. Po skončení mise ISAF dochází v zemi k více teroristickým útokům a stejně tak vzkvétá pašování a nelegální prodej zbraní a obchod s opiem.⁵⁰

Situace v Afghánistánu se stala jedním z témat na summitu NATO ve Varšavě. Země NATO se shodly, že ponechají v zemi své vojáky minimálně ještě jeden rok. Stejně tak se usnesly, že až do roku 2020 budou přispívat na financování afghánských bezpečnostních sil zhruba miliardu dolarů ročně.⁵¹

Česká republika přislíbila účast svých vojáků i po roce 2016, přinejmenším na další dva roky. Vyplývá to z priorit zahraniční činnosti vojska, které v roce 2016 schválila vláda. Mise v Afghánistánu figuruje společně s misí českých vojáků v Mali na předním místě. Pro rok 2017 se počítalo s nasazením zhruba 270 českých vojáků, přičemž v dalších letech by se tento počet měl zhruba o 20 osob snížit.⁵²

Při příležitosti summitu NATO ve Varšavě došlo k osobnímu setkání české delegace, vedené prezidentem Milošem Zemanem, s jeho afghánským protějškem Ašrafem Ghaním. Důležitými tématy bylo právě působení českých vojáků v Afghánistánu. M. Zeman mj. nadnesl také možnost výcviku afghánských pilotů vrtulníků a možnost servisu afghánských vrtulníků v Česku.⁵³

V roce 2016 se s afghánským prezidentem setkal rovněž premiér ČR B. Sobotka, který Afghánistán osobně navštívil. Během svého pobytu v zemi navštívil i české

vojáky, kteří v Afghánistánu působí. Během návštěvy pak Sobotka prohlásil, že v zájmu ČR je stabilní a prosperující Afghánistán, schopný postarat se o svoji vlastní bezpečnost. Tento postoj je samozřejmě koherentní s postojem celé Severoatlantické aliance, která by ráda co nejdříve předala bezpečnost do rukou Afghánců, výše zmíněné bojové aktivity Talibánu tyto plány nicméně podstatně komplikují. Při setkání s afghánskými představiteli Sobotka nadnesl i témata ekonomické spolupráce a migrace. Ve spojitosti s migrací český premiér zdůraznil potřebu dohody, na jejímž základě by byli afghánští migranti, kteří nezískají v EU azyl, vráceni zpět do vlasti. Afghánští migranti představovali hned po Syřanech nejpočetnější skupinu uprchlíků mířících do Evropy.⁵⁴

V rámci své zahraniční politiky se ČR rozhodla darovat Afghánistánu na 40 mil. Kč. Dvacet mil. Kč je určeno na rozvojové projekty a 20 mil. Kč na výcvik afghánské armády. Česká republika těmito dary usiluje o zlepšení domácí situace v zemi, od čehož si slibuje snížení počtu mladých lidí, kteří z Afghánistánu odcházejí do Evropy s žádostí o azyl.⁵⁵

ZÁVĚR

Česká republika v roce 2016 pokračovala v úspěšném prohlubování vzájemné spolupráce se zeměmi Blízkého východu, což je výsledkem schopnosti české diplomacie efektivně reagovat na probíhající změny v regionu. Přestože ČR v posledních letech přišla o některé své strategické obchodní partnery, jako je např. Sýrie či Irák vzhledem k probíhajícím ozbrojeným konfliktům, tyto ztráty byla schopna nahradit prohloubením spolupráce s novými partnery.

I nadále v roce 2016 představoval pro ČR stěžejního hráče na Blízkém východě Izrael. Izrael je pro ČR jedním z nejvýznamnějších mimoevropských trhů a jak se potvrdilo v loňském roce, trend prohlubující se hospodářské spolupráce bude i nadále pokračovat. O exkluzivních vztazích svědčí i mezivládní zasedání, které se uskutečnilo i v roce 2016. Česká diplomacie se zároveň pokouší o posílení spolupráce s Palestinou, která narostla po nástupu Lubomíra Zaorálka na ministerský post. Ministr Zaorálek se vyslovil k nutnosti vyrovnanější politiky vůči Blízkému východu a taktéž v některých svých projevech kritizoval Izrael za výstavbu osad na Západním břehu Jordánu.

Dalším klíčovým partnerem pro Českou republiku je Egyptská arabská republika. Po návratu Egypta do „staronových“ kolejí po nástupu prezidenta Abd al-Fattáha as-Sísiho, ČR obnovila vzájemnou spolupráci a Egypt tak v současné době představuje nejsilnějšího arabského partnera v oblasti. Zásadním bodem na posílení vzájemných vztahů se stalo uzavření Memoranda o spolupráci mezi Svazem průmyslu a dopravy a Egyptskou federací průmyslu. Česká diplomacie zároveň považuje Egypt za strategického hráče pro udržení relativní stability v oblasti a taktéž doufá, že by mohl ČR pomoci s proniknutím na další africké trhy.

Jak již bylo zmiňováno, ČR v návaznosti na vlnu revolucí Arabského jara přišla o jednoho zásadního obchodního partnera – Sýrii. Přestože ČR jako jedna z mála

zemí má i nadále v Damašku diplomatické zastoupení na nejvyšší úrovni, hospodářskou spolupráci znemožňuje vleklou občanská válka. Tato realita podnítila ČR hledat nové ekonomické partnery. Kromě oblasti Perského zálivu se tak česká diplomacie angažuje i v Jordánsku. I přesto, že Jordánsko se musí potýkat s nestabilní hranicí jak se Sýrií, tak i s Irákem a přílivem syrských uprchlíků, Hášimovské království je i nadále stabilním partnerem. Česko i nadále Jordánsku poskytuje značnou vojenskou i zdravotní pomoc. Podobně jako v předešlých letech, ČR se vojensky angažovala v Afghánistánu a na Sinajském poloostrově.

Země Arabského poloostrova, především pak Spojené arabské emiráty, se v posledních letech dostaly do prioritní a zájmové oblasti českého exportu. V roce 2016 tak export do SAE představoval čtvrtý nejvyšší mimoevropský export a česká diplomacie se i nadále pokouší o prohloubení bilaterální ekonomické spolupráce v oblasti Zálivu.

Zásadní průlom nastal ve vztazích s Íránskou islámskou republikou. K tomu do velké míry dopomohlo částečné uvolnění sankcí vůči Íránu. Česká diplomacie na tuto realitu reagovala velmi obratně a bezprostředně navázala ekonomickou spolupráci. V loňském roce např. navštívil Írán ministr průmyslu a obchodu J. Mládek, který během své návštěvy otevřel pobočku CzechTrade, jež by měla pomoci českým firmám s proniknutím na íránský trh. Ministr Zorálek zároveň v loňském roce oznámil, že ČR plánuje vyslat do Íránu velvyslance, a to poprvé od roku 1998, kdy ČR stáhla svého velvyslance z Íránu v návaznosti na diplomatický konflikt kolem perského vysílání Radia Svobodná Evropa.

V oblasti Maghrebu ČR i nadále zaujímá aktivní zahraniční politiku a zaměřuje se především na Maroko a Tunisko. Česko-tuniské obchodní vztahy se zásadně prohloubily v loňském roce po založení Česko-tuniské obchodní rady, jejímž úkolem by mělo být usnadnění vzájemné ekonomické spolupráce.

I přes pokračování exkluzivních vztahů s Izraelem, česká diplomacie si dobře uvědomuje nutnost spolupráce s ostatními zeměmi regionu, které hrají stěžejní roli pro udržení stability celého regionu a zároveň představují obrovský ekonomický potenciál. Česká republika by se i nadále měla dlouhodobě zaměřovat na udržení stability regionu jako celku a neprotežovat asymetricky některé blízkovýchodní aktéry a strany konfliktů. Stejně tak by měla přehodnotit i vazby na různé kontroverzní režimy např. v podobě nadstandardních diplomatických vztahů se Sýrií či dodávek zbraní do Saúdské Arábie.

Poznámky

- ¹ Zorálek v Izraeli: Česko má zájem o železniční zakázky i školení lékařů. ct24.cz, 4. 4. 2016. On-line: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1744264-zaoralek-v-izraeli-cesko-ma-zajem-o-zeleznicni-zakazky-i-skoleni-lekaru>.
- ² Netanjahu po jednání vlád Izraele a Česka: Informace o kybernetických hrozbách nedáváme jen tak někomu. ct24.cz, 22. 5. 2016. On-line: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1793549-netanjahu-po-jednani-vlad-izraele-a-ceska-informace-o-kybernetickyh-hrozbach-nedavame>.

- ³ *Zaorálek v Izraeli: Česko má zájem o železniční zakázky i školení lékařů*, op. cit.
- ⁴ *Čeští ženisté nepojedou na Golany, místo izraelské zóny je OSN chtěla mít v Sýrii*. ct24.cz, 20. 5. 2016.
- ⁵ Interview s českou velvyslankyní v Damašku Evou Filipi. ct24.cz, 27. 8. 2012. On-line: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10095426857-interview-ct24/212411058040827/>.
- ⁶ Např. *Česká velvyslankyně: „V Sýrii v roce 2011 revoluce nebyla“. Na vině je Západ*. Echo24.cz, 20. 9. 2016. On-line: <http://echo24.cz/a/wa46k/ceska-velvyslankyne-v-syrii-v-roce-2011-revoluce-nebyla-na-vine-je-zapad>; *Respekt: Depeše ze Sýrie od velvyslankyně Filipi obnažují problém české politiky vůči Asadovi*. Aktuálně.cz, 13. 4. 2017. On-line: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/depeše-ze-syrie-pro-zaoralka-zkresluji-realitu-a-obnazuji-pr-r~87eca8ba206a11e7a4f4002590604f2e/>.
- ⁷ Česká vláda již dříve odsouhlasila např. udělení azylu vybraným uprchlíkům ze Sýrie a léčení syrských dětí v tuzemských nemocnicích.
- ⁸ *Češi zmizeli v Libanonu jsou na svobodě, poletí pro ně speciál*. ct24, 1. 2. 2016. On-line: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1679911-cesi-zmizeli-v-libanonu-jsou-na-svobode-poleti-pro-ne-special>.
- ⁹ *Mise českých lékařů v Jordánsku*. ČT 24, 11. 3. 2016.
- ¹⁰ *Česká pomoc uprchlíkům v Jordánsku*. ČT 1, 23. 9. 2016. On-line: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097181328-udalosti/216411000100923/obsah/494307-ceska-pomoc-uprchlikum-v-jordansku>.
- ¹¹ *MEDEVAC vrací zrak. Čeští lékaři odoperují v Jordánsku stovku uprchlíků*. ct24, 28. 9. 2016. On-line: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1920779-medevac-vraci-zrak-cesti-lekari-odoperuji-v-jordansku-stovku-uprchliku>; *Česká munice v Jordánsku*. ct24, 21. 1. 2016.
- ¹² *In Cairo, Kerry downplays rift with Egypt over human rights*. CNN, 20. 4. 2016. On-line: <http://www.cnn.com/2016/04/20/politics/kerry-el-sisi-human-rights-egypt/>.
- ¹³ *Czech Trade: Egypt*. On-line: <https://www.czechtrade.cz/czechtrade-svet/afrika/egypt>.
- ¹⁴ MZV ČR: Memorandum o spolupráci mezi Svazem průmyslu a dopravy a Egyptskou federací průmyslu. On-line: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/egypt/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html.
- ¹⁵ MZV ČR: *Ministr Zaorálek v Egyptě a Ománu*, 3. 2. 2016. On-line: http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/archiv_zprav/rok_2016/tiskove_zpravy/x2016_02_03_ministr_zaoralek_v_egypte_a_omanu.html.
- ¹⁶ MZV ČR: *Návštěva ministra průmyslu a obchodu České republiky pana Jana Mládky v Egyptě (23.–25. 4. 2016) – zájem o business s Českou republikou stále trvá*, 26. 4. 2016. On-line: http://www.mzv.cz/cairo/cz/obchod_a_ekonomika/aktuality/navsteva_ministra_prumyslu_a_obchodu.html.
- ¹⁷ Human Rights Watch: *World Report 2016, Egypt*. On-line: <https://www.hrw.org/world-report/2016/country-chapters/egypt>.
- ¹⁸ *Exploze uvnitř koptského kostela v Káhiře zabila nejméně 25 lidí*. Lidovky.cz, 11. 12. 2016. On-line: https://www.lidovky.cz/exploze-pobliz-koptskeho-kostela-v-kahire-zabila-nejmene-20-lidi-psq-/zpravy-svet.aspx?c=A161211_103914_in_zahranici_ele.
- ¹⁹ Podle informací UNHRC se na území Egypta nachází na 120 tisíc syrských uprchlíků, z čehož část představují palestínští uprchlíci, kteří dlouhodobě žili na území Sýrie. On-line: <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=8>.
- ²⁰ *Ceněné letouny Casa budou spojovat kontingenty na Sinaji až do konce roku 2018*. ČT, 24. 2. 2016. On-line: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1704184-cenene-letouny-casa-budou-spojovat-kontingenty-na-sinaji-az-do-konce-roku-2018>.
- ²¹ *Islamic State: Egyptian Christians help in Libya killed*. BBC, 15. 2. 2015. On-line: <http://www.bbc.com/news/world-31481797>.
- ²² *Richard Brabec v Marakéši: Česká republika splní své závazky ke snížení emisí skleníkových plynů*. ParlamentníListy.cz, 19. 11. 2016. On-line: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/>

- politici-volicum/Ministr-Richard-Brabec-v-Marakesi-Ceska-republika-splni-sve-zavazky-ke-snizovani-emisi-sklenikovych-plynu-463506.**
- ²³ *Morocco Protests: Dead of Fish-seller triggers rare demonstrations.* BBC, 30. 10. 2016. On-line: <http://www.bbc.com/news/world-africa-37819308>.
- ²⁴ *MZV ČR: Náměstek Václav Kolaja při založení Česko-tuniské obchodní rady,* 10. 10. 2016.
- ²⁵ *MZV ČR: Ministr Zaorálek jednal se svým libyjským protějškem,* 6. 12. 2016.
- ²⁶ *EUNAVFOR MED Operation Sophia.* On-line: http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eunavfor-med/index_en.htm.
- ²⁷ *MZV ČR: Návštěva českých senátorů v Alžírsku,* 13. 10. 2016.
- ²⁸ *MZV ČR: Česká účast na veletrhu FIA v Alžírsku,* 9. 6. 2016.
- ²⁹ *Export českých zbraní dosáhl rekordu, nejvíce se vyvezlo do Iráku.* Novinky.cz, 22. 8. 2016. On-line: <https://www.novinky.cz/ekonomika/412510-export-ceskych-zbrani-dosahl-rekordu-nejvice-se-vyvezlo-do-iraku.html>.
- ³⁰ *Do Česka přiletěli první křesťané z Iráku.* ČT, 24. 1. 2016. On-line: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1669264-do-ceska-prileteli-prvni-krestansti-uprchlici-z-iraku>.
- ³¹ *Vláda ukončila program přesídlování iráckých křesťanů.* ČT, 7. 4. 2016. On-line: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1747483-vlada-ukoncila-program-presidlovani-irackych-krestanu>.
- ³² *ČR opět odmítne uprchlické kvóty. Není čas na experimenty, říká Chovanec.* iDNES.cz, 18. 5. 2016. On-line: http://zpravy.idnes.cz/milan-chovanec-kvoty-uprchlici-brusel-evropska-unie-f9x-/domaci.aspx?c=A160518_101056_domaci_fer; *Česko kvóty na uprchlíky nepřijme, i když na ně Malta tlačí, řekl Chovanec,* 22. 1. 2017. iDNES.cz, 22. 1. 2017. On-line: <https://www.novinky.cz/stalo-se/427161-cesko-kvoty-na-uprchliky-neprijme-i-kdyz-na-ne-malta-tlaci-rekl-chovanec.html>.
- ³³ *Sobotka ujistil Irák o další spolupráci ČR v boji proti IS.* Deník.cz, 30. 9. 2015. On-line: http://www.denik.cz/z_domova/sobotka-ujistil-irak-o-dalsi-spolupraci-cr-v-boji-proti-is-20150930.html.
- ³⁴ *Česko posílá irácké armádě i Kurdům zbraně proti Islámskému státu.* iDNES.cz, 25. 1. 2016. On-line: http://zpravy.idnes.cz/cesko-posila-iracke-armade-i-kurdum-zbrane-proti-islamskemu-statu-1c1-/domaci.aspx?c=A160125_112440_domaci_kop.
- ³⁵ *Česká vláda pošle do Iráku 6,5 tisíce zbraní a miliony nábojů.* ČT, 25. 1. 2016. On-line: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1669609-ceska-vlada-posle-do-iraku-65-tisice-zbrani-a-miliony-naboju>.
- ³⁶ *Výcvik ukončen: První čtyři piloti z Iráku se školili na letounech L-159.* ČT, 10. 2. 2016. On-line: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1688983-vycvik-ukoncen-prvni-ctyri-piloti-z-iraku-se-skolili-na-letounech-l-159>.
- ³⁷ *Česká jednotka „bezejmenných“ se chystá do Iráku cvičit piloty L-159 Alca.* ČT, 25. 3. 2016. On-line: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1734883-ceska-jednotka-bezejmennych-se-chysta-do-iraku-cvicit-piloty-l-159-alca>; srov. *Čeští letci v nové misi. Kolegům v Iráku radí v boji s Islámským státem.* ČT, 2. 8. 2016. On-line: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1864916-cesti-letci-v-nove-misi-kolegum-v-iraku-radi-v-boji-s-islamskym-statem>.
- ³⁸ *USA a EU oznámily zrušení sankcí proti Íránu. Země plní dohodu, dostane se ke 100 miliardám dolarů.* Aktuálně.cz, 17. 1. 2016. On-line: <http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/iranu-se-rusi-sankce-dohodu-o-jadernem-programu-splnil-odblo/r~8cec26c2bc9511e584160025900fea04/>; Zprávy ve 12:00. ČT, 9. 12. 2016.
- ³⁹ *Sankce zrušeny, čas na byznys. České firmy hledají příležitosti v Íránu.* ČT, 19. 1. 2016. On-line: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1662679-sankce-zruseny-cas-na-byznys-ceske-firmy-hledaji-prilezitosti-v-iranu>.
- ⁴⁰ Zprávy ve 12:00. ČT, 9. 12. 2016.
- ⁴¹ *Zaorálek: Spolupráce v jaderné energetice je šancí pro česko-iránské vztahy.* ČT, 2. 5. 2016. On-line: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1773788-zaoralek-spoluprace-v-jaderner-energetice-je-sanci-pro-cesko-iranske-vztahy>.

- ⁴² Tamtéž.
- ⁴³ Zprávy ve 13:00. ČT, 11. 11. 2016.
- ⁴⁴ Zprávy ve 12:00. ČT, 9. 12. 2016.
- ⁴⁵ *Zaorálek: Spolupráce v jaderné energetice je šancí pro česko-iránské vztahy*, op. cit.
- ⁴⁶ *Sankce zrušeny, čas na byznys. České firmy hledají příležitosti v Íránu*, op. cit.: *Zaorálek: Spolupráce v jaderné energetice je šancí pro česko-iránské vztahy*, op. cit.
- ⁴⁷ *Írán po zrušení sankcí navýší vývoz ropy o půl milionu barelů denně*. ČT, 17. 1. 2016. On-line: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1660906-iran-po-zruseni-sankci-navysi-vyvoz-ropy-o-pul-milionu-barelu-denne>.
- ⁴⁸ *An EU strategy for relations with Iran after the nuclear deal*. European Parliament, 23. 5. 2016. On-line: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/578005/EXPO_IDA\(2016\)578005_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/578005/EXPO_IDA(2016)578005_EN.pdf).
- ⁴⁹ NATO: Resolute support mission in Afghanistan, 13. 10. 2016. On-line: http://www.nato.int/cps/in/natohq/topics_113694.htm.
- ⁵⁰ *Taliban jede po 20 letech na vítězné vlně, z Afghánistánu krájí další kusy*. iDNES.cz, 26. 9. 2016. On-line: http://zpravy.idnes.cz/afghanistan-taliban-uzemni-zisky-vyroci-kabul-fq3-/zahranicni.aspx?c=A160925_155621_zahranicni_aba.
- ⁵¹ *Vojáci NATO zůstanou v Afghánistánu další rok, potvrdil polský summit*. iDNES.cz, 9. 9. 2016. On-line: http://zpravy.idnes.cz/nato-da-miliardu-na-afghanske-sily-drc-/zpr_nato.aspx?c=A160709_123842_zpr_nato_inc.
- ⁵² *Armáda bude pokračovat v Afghánistánu i Mali, část vojáků ale přejde do sil rychlé reakce*. iDNES.cz, 18. 4. 2016. On-line: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1759191-armada-bude-pokracovat-v-afghanistanu-i-mali-cast-vojaku-ale-prejde-do-sil-rychle>.
- ⁵³ *Vojáci NATO zůstanou v Afghánistánu další rok, potvrdil polský summit*, op. cit.
- ⁵⁴ *Sobotka navštívil české vojáky v Afghánistánu, řeč byla i o migraci*. ČT, 25. 4. 2016. On-line: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1766527-sobotka-navstivil-ceske-vojaky-v-afghanistanu-rec-byla-i-o-migraci>.
- ⁵⁵ *Česko pošle do Afghánistánu 40 milionů korun. Má to pomoci snížit počet běženců*. iDNES.cz, 8. 6. 2016. On-line: http://zpravy.idnes.cz/ceska-vlada-posle-afghanistanu-40-milionu-korun-fqb-/domaci.aspx?c=A160608_133355_domaci_kop.